

SXEDIO.H23

14.7.1960: ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΕΣ ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ ΥΠΟΥΡΓΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΕΠΙΣΗΜΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΒΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, ΟΠΩΣ ΑΝΑΦΕΡΘΗΚΑΝ ΣΕ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Η Κύπρος σαν νέα Πολιτεία που θα δημιουργείτο δεν είχε δικούς της πόρους τους οποίους θα εξασφάλιζε μετά τη λειτουργία της.

Ετσι ουσιαστικά θα στηριζόταν στο πρώτο στάδιο με όσα τους υποσχέθηκαν οι Βρεττανοί και όσα θα εισέπραττε αργότερα, με την έναρξη της λειτουργίας του κρατικού μηχανισμού, από φόρους και τέλη.

Ομως οι βρεττανοί έδωσαν και πολλές υποσχέσεις ότι θα συνέχιζαν αυτή τη βοήθεια τους σε ένα πενταετές σχέδιο το οποίο χαρακτηριζόταν ως πρώτη βοήθεια, κυρίως από τη χρήση των βάσεων που θα διατηρούσαν στο νησί και άφηναν να εννοηθεί ότι θα επανεξέταζαν το θέμα αργότερα.

Ο βρεττανός υπουργός Αποικιών κ. Μακλάουντ μιλώντας στη βρετανική Βουλή στις **4 Ιουλίου 1960** ανέφερε σύμφωνα το πρακτορείο Ρόιτερ (Ελευθερία **5.7.1960**) ότι το ποσό των **12** εκατομμυρίων λιρών, το οποίο θα δοθεί ως βοήθεια για την πρώτη πενταετία αναλογεί προς **2.400.000** λίρες κάθε χρόνο.

Τούτο, πρόσθεσε, δεν σημαίνει ότι το ποσό αυτό θα καταβάλλεται επακριβώς κάθε χρόνο. Αυτό, είπε, θα είναι θέμα προς συζήτηση.

Εξάλλου ο βρεττανός υφυπουργός Τζούλιαν Εϊμερι αναφερόμενος στη βρετανική Βουλή για τη βοήθεια που θα δινόταν στην Κύπρο από **12** εκατομμύρια λίρες είπε ότι αυτή δινόταν "για την πρώτη πενταετία", υπαινισσόμενος ότι θα ακολουθούσε και άλλη.

Με βάση τη Συνθήκη Εγκαθίδρυσης η Βρετανική βοήθεια προς την Κυπριακή Δημοκρατία θα

παραχωρείτο ως εξής:

Μέχρι **31.3.1961 4** εκατομμύρια λίρες Κύπρου.

Μέχρι **31.3.1962 3** εκατομμύρια λίρες Κύπρου.

Μέχρι **31.3.1963 2** εκατομμύρια λίρες Κύπρου.

Μέχρι **31.3.1964 1** εκατομμύριο λίρες Κύπρου.

Μέχρι **31.3.1965 1** εκατομμύριο λίρες Κύπρου.

Επίσης στη Συνθήκη αναφέρεται ότι η Κύπρος και η Βρετανία συμφώνησαν ότι στην περίοδο των έξι μηνών από τις **31** Μαρτίου **1965** και στην αντίστοιχη περίοδο των επομένων πέντε ετών, η Βρετανική Κυβέρνηση θα ανασκοπούσε τις πρόνοιες για οικονομική βοήθεια και λαμβάνοντας υπόψη όλους τους παράγοντες, περιλαμβανομένων των οικονομικών αναγκών της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας, θα αποφάσιζε για το ποσό της βοήθειας που θα παραχωρούσε στην περίοδο της πενταετίας.

Το ποσό της βοήθειας δεν καθορίστηκε.

Η συζήτηση για τις συμφωνίες που επιτεύχθηκαν στην Κύπρο έγινε σε δύο συνεδρίες. Στις **14** Ιουλίου **1959** έγινε η συζήτηση για τις βρετανικές βάσεις και στις **19** η συζήτηση για το Σύνταγμα.

Στις **14** Ιουλίου ο υφυπουργός Αποικιών Τζούλιαν Εϊμερι, περίμενε να μιλήσουν όλοι οι βουλευτές της αντιπολίτευσης και της συμπολίτευσης και συνόπισε τη συζήτηση, ενώ απαντούσε και σε ερωτήσεις βουλευτών κυρίως της αντιπολίτευσης που ζητούσαν διευκρινίσεις.

Στην ομιλία του ο Εϊμερι άφησε να εννοηθεί ότι με τις βάσεις και των **31** τοποθεσιών που θα τίθεντο υπό βρετανικό έλεγχο, η χώρα του εξασφάλιζε ουσιαστικά την Κύπρο ολόκληρη ως βάση και όχι απλώς δύο βάσεις έκτασης **99** μόνο τετραγωνικών μιλίων.

Αναφέρεται στα πρακτικά για τα όσα είπε ο Τζούλιαν Εϊμερι:

"Ο κύριος Κάλλαχαν (εργατικός βουλευτής) αναφέρθηκε σε αφορισμό του κ. Μπέβαν, ο οποίος είχε ερωτήσει εάν θέλαμε την Κύπρο. Η Βουλή μπορεί να κρίνει μόνη ποιο από τα δυο εξασφαλίσαμε, μπορεί δε να κρίνει από τις εξηγήσεις, τις οποίες θα

προσπαθήσω να δώσω.

Στην Κυπριακή Δημοκρατία εξασφαλίσαμε 31 τοποθεσίες από τις οποίες οι 18 θα είναι μόνιμες. Μερικές από αυτές είναι λογιστικού χαρακτήρα, όπως συμβαίνει σε τμήμα του λιμένος Αμμοχώστου. Μερικές είναι χαρακτήρος στρατιωτικών επιχειρήσεων, όπως συμβαίνει με τις εγκαταστάσεις ραντάρ. Μερικές είναι καθαρά γενικής φύσης, ως είναι οι επικοινωνίες με ασύρματο και μερικές έχουν μορφή αναψυχής όπως στην περίπτωση στρατοπέδων, όπου τα στρατεύματα θα μπορούν να περάσουν την άδεια τους στο έδαφος της Δημοκρατίας.

Δεν θα ασχοληθώ στη Βουλή με λεπτομέρειες των προσωρινών τοποθεσιών. Τα στρατεύματα θα εξακολουθήσουν να χρησιμοποιούν οικήματα μέχρις ότου θα ανεγερθούν άλλα κτίρια στέγασης μέσα στις κυρίαρχες περιοχές των βάσεων. Οι μόνιμες τοποθεσίες θα χρησιμοποιούν ως εάν να αποτελούσαν απόλυτη ιδιοκτησία της Κυβέρνησης της Αυτής Μεγαλειότητας.

Διατηρούμε το δικαίωμα να τις αστυνομεύουμε, όπως επίσης διατηρούμε το δικαίωμα να ζητήσουμε και άλλες τοποθεσίες εάν τις χρειαστούμε.

Εχουμε επίσης το δικαίωμα πλήρους ελευθερίας διακίνησης ατόμων και στρατιωτικών σχηματισμών μεταξύ των βάσεων και των τοποθεσιών. Αυτό αφορά τα στρατεύματα και τους εξοσιοδοτημένους στρατιωτικούς οργανισμούς και εργολάβους.

Θα υπάρχει επίσης πλήρης ελευθερία κίνησης για τους στρατιώτες ως ατόμων οπουδήποτε της Κύπρου. Τμήμα του αεροδρομίου της Λευκωσίας θα επιφυλαχθεί για την ΡΑΦ, ενώ το υπόλοιπο τμήμα του αεροδρομίου θα υπόκειται σε κοινή χρήση. Η Κυπριακή Δημοκρατία θα το διευθύνει υπό ομαλές περιόδους, αλλά σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης δικαιούμαστε να το καταλάβουμε. Οι ευκολίες στρατιωτικών γυμνασίων είναι εκτεταμένες, περιλαμβάνουν δε χώρο για ασκήσεις πυροβολικού, δύο χώρους για πεδινά γυμνάσια, χώρο για ναυτικό βομβαρδισμό, δύο

περιοχές ρίψης αλεξιπτωτιστών και άλλο χώρο αεροπορικού βομβαρδισμού.

Υπάρχουν πρόνοιες για μεγάλης κλίμακας γυμνάσια και χώροι για στρατηγικά γυμνάσια, που εκτείνονται σε **80** τετραγωνικά μίλια. Στην ικανοποιητική αυτή φύση των εκπαιδευτικών αυτών ευκολιών οφείλεται η μείωση της έκτασης των βάσεων από **120** τετραγωνικά μίλια σε **99**.

Όπως γνωρίζει η Βουλή, διεξήχθησαν μακρές συζητήσεις για την περιοχή των βάσεων. Από τη μια πλευρά προτεινόταν **36** τετραγωνικά μίλια και από την άλλη **120** τετραγωνικά μίλια.

ΚΑΛΛΑΧΑΝ: Αρχικά η απαίτηση μας ήταν για **170** τετραγωνικά μίλια;

ΕΙΜΕΡΙ: Μάλιστα, μάλιστα. Αλλά αυτό συνέβη προτού αρχίσω τις διαπραγματεύσεις. Αργότερα, οι προτάσεις ήταν **80** με **120** τετραγωνικά μίλια, είναι δε σε πίστη του δρος Κουτσιούκ, το γεγονός ότι έπεισε τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο να πει το "ναι" σε **99** τετραγωνικά μίλια. Η ουσία της κυριαρχίας των βάσεων, είναι ότι εάν παραστεί ανάγκη να χρησιμοποιηθούν αυτές ως βάσεις επιχειρήσεων, θα χρησιμοποιηθούν από αποκλειστική δική μας ευθύνη και όχι από την ευθύνη της Δημοκρατίας (της Κυπρου). Αυτό αποτελεί πλεονέκτημα για μας και ευκολία για τη Δημοκρατία. Μεριμνήσαμε ιδιαίτερα για την προστασία των υδρευτικών πηγών, των βάσεων, η κάθε δε κυρίαρχη περιοχή των βάσεων διαθέτει πλήρη δική της υδατοπρομήθεια.

Νομίζω ότι μπορούμε να πούμε, εξετάζοντας ολόκληρο το πεδίο, ότι οι ουσιώδεις αμυντικές απαιτήσεις των ενόπλων δυνάμεων μας ικανοποιήθηκαν. Αυτές έχουν στη διάθεση τους ευκαιρίες για εκγύμναση, ευρεία κατανομή εγκαταστάσεων και επί πλέον, εντός των κυριάρχων περιοχών των βάσεων συγκέντρωση κάθε τι που απαιτείται για τις επιχειρήσεις. Νομίζω ότι οι αμυντικές μας ανάγκες ικανοποιήθηκαν. Συνεπώς από δικής μας πλευράς μπορούμε να πούμε, ότι το

πρωταρχικό μας ενδιαφέρον για την Κύπρο ιανοποιήθηκε.

Εξάλλου ο Αρχιεπίσκοπος εξασφάλισε πολλά πλεονεκτήματα, τα οποία δεν προβλέφθηκαν κατά την εποχή των Συμφωνιών της Ζυρίχης και του Λονδίνου. Η καθημερινή ζωή των Κυπρίων στις βάσεις θα είναι σχεδόν η ίδια, ως στη Δημοκρατία, θα ισχύουν οι νόμοι μας, αλλά θα είναι παρόμοιοι προς τους νόμους της Δημοκρατίας, ενώ η διοίκηση τους βρίσκεται στα χέρια υπουργών της Δημοκρατίας.

Η διακήρυξη για τη διοίκηση των περιοχών των βάσεων προβάλλεται χωρίς να επηρεάζεται η κυριαρχία μας, αλλά θα είναι ένα ζήτημα μεγάλης ευκολίας και για τις δύο πλευρές.

Πρόκειται για μοναδικό πείραμα, το οποίο οφείλεται εν πολλοίς στην πρωτοβουλία και τη φαντασία του Σερ Χιου Φουτ.

Ο κ. Στόουνχαουζ ρώτησε για την κοινή συμβουλευτική επιτροπή. Φαίνεται να πιστεύει, ότι θα πρόκειται για επιτροπή για συσκέψεις για τη χρήση των περιοχών των βάσεων. Τέτοιο ζήτημα δεν υπάρχει.

Η χρησιμοποίηση των βάσεων θα είναι θέμα το οποίο θα αφορά αποκλειστικά εμάς. Ο σκοπός της συμβουλευτικής επιτροπής είναι να συσκέπτεται για τη διοίκηση των περιοχών των βάσεων, να αποτρέπει προστριβές μεταξύ των δικών μας αρχών και των Κυπριακών αρχών, τις οποίες προσκαλέσαμε να διαχειρίζονται την πολεμική διοίκηση των περιοχών των βάσεων.

ΣΤΟΟΥΝΧΑΟΥΖ: Τι θα συμβεί αν η Κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας εγείρει πολιτικές αντιθέσεις αναφορικά με την χρησιμοποίηση των βάσεων.

ΕΙΜΕΡΙ: Οι βάσεις είναι υπό απόλυτη βρετανική κυριαρχία (...) Μου τέθηκαν ορισμένα ερωτήματα για το μέλλον των βάσεων το οποίο δεν είναι εύκολο πρόβλημα, όπως νόμισαν μερικοί. Πράγματι ήταν πρόβλημα, το οποίο έδωκεν αφορμή σε

διεθνείς περιπλοκές. Στο κατω- κάτω οι βάσεις αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα του διακονονισμού που επήλθε. Εάν οποτεδήποτε η Βρετανία αποσυρθεί από τις βάσεις, τα άλλα συμβληθέντα μέρη θα μπορούσαν να ισχυρισθούν ότι ήρθη ένα από τα θεμέλια των συμφωνιών.

Ο κ. Φράνσις Νόελ Μπαίκερ με κάλεσε να σχολιάσω τις ανταλλαγείσεις επιστολές για το μέλλον των βάσεων, οι οποίες διεμοσιεύθηκαν στη Λευκή Βίβλο. Η Βουλή θα έλαβε υπό σημείωση το γεγονός ότι στις διακοινώσεις που ανταλλάγηκαν για το μέλλον των κυριάρχων περιοχών των βάσεων, αναφέρεται ότι η Βρετανική Κυβέρνηση "δεν προτίθεται να παραιτηθεί από την κυριαρχία της ή από τον αποτελεσματικό έλεγχο στις κυρίαρχες περιοχές των βάσεων και συνεπώς δεν προκύπτει θέμα εκχώρησης τους.

Οι διακοινώσεις που ανταλλάγηκαν καθιστούν, όμως σαφές, ότι εάν η Βρετανική Κυβέρνηση, ενόψει αλλαγών στις στρατιωτικές ανάγκες της αποφασίσει οποτεδήποτε ν' απαλλαγεί από την κυριαρχία ή από τον αποτελεσματικό έλεγχο των κυριάρχων περιοχών των βάσεων ή οποιουδήποτε τμήματος τους, νοείται ότι η τέτοια κυριαρχία ή ο έλεγχος θα μεταβιβασθεί στη Δημοκρατία της Κύπρου. Εάν προκύψει τέτοια περίπτωση, δεν είναι τώρα δυνατό να προβλέψουμε ποιες διατυπώσεις για οιαδήποτε μεταβολή στο καθεστώς των περιοχών των βάσεων θα απαιτηθούν. Οι διακοινώσεις δεν προχωρούν εν πρώτοις να πουν ότι η τέτοια μεταβολή θα γίνει νόμιμα.

ΝΤΡΑΙΜΠΕΡΓΚ: Εφόσον ο κ. Υφυπουργός λέγει ότι θα έχουμε πλήρη κυριαρχικό έλεγχο επί των βάσεων, δεν σημαίνει αυτό ότι η Βρετανική Κυβέρνηση μπορεί να επιτρέψει σε αεροπλάνα οποιασδήποτε εθνικότητας, για παράδειγμα Αμερικανικά, να τις χρησιμοποιούν;

ΕΙΜΕΡΙ: Εχουμεν πλήρη κυριαρχία και συνεπώς μπορούμε να κάνουμε ο,τιδήποτε είναι κατάλληλο με βάση την κυριαρχία.

ΝΤΡΑΙΜΠΕΡΓΚ: Και να επιτρέψετε ακόμα να τις χρησιμοποιούν αμερικανικά κατασκοπευτικά αεροπλάνα U2;

ΕΙΜΕΡΙ: Επιτρέψτε μου τώρα να πω λίγα λόγια για τη γενική βοήθεια. Ο κ. Τόμνεντ ισχυρίστηκε, ότι η οικονομική βοήθεια, την οποία δίδουμε είναι πολύ μεγάλη. Δεν νομίζω ότι η Βουλή εξετάζοντας τα πράγματα θα βρει ότι η βοήθεια των 12 εκατομμυρίων λιρών για την πρώτη πενταετία είναι πολύ μεγάλη.

Η Κύπρος είναι μια μικρή χώρα για να αποδυθεί στην περιπέτεια της ανεξαρτησίας. Στην πραγματικότητα η ανεξαρτησία της επεβλήθη. Η ανεξαρτησία ήταν η μόνη λύση των ενστάσεων μεταξύ της ελληνικής και της τουρκικής Κυπριακής κοινότητας και μεταξύ αυτών και της Βρετανίας. Σε μας λοιπόν εναπόκειται να τους βοηθήσουμε να κάμουν μια καλή αρχή της ανεξαρτησίας τους. Ασφαλώς δε οποιαδήποτε άλλη πορεία, η οποία μπορούσα να εξετάσουμε θα μας στοίχιζε περισσότερο.

Εξάλλου ο εργατικός βουλευτής Τζέιμς Κάλλαχαν μιλώντας στις 19 Ιουλίου κατά τη συνέχιση της συζήτησης παρουσιάστηκε να έχει σχηματίσει την εντύπωση ότι η συμφωνία για τα χρήματα που θα έδινε η Βρετανική Κυβέρνηση στην Κύπρο θα συζητείτο εκ νέου, μετά τη λήξη της πενταετούς διάρκειας της.

Είπε ο Κάλλαχαν σύμφωνα με τα πρακτικά που δημοσίευσε τις επόμενες ημέρες η εφημερίδα "Ελευθερία" της Κύπρου:

"Κάθε έντιμο μέλος φρονεί ότι δεν μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τις βάσεις αυτές (εάν) δεν έχουμε τη συγκατάθεση του λαού της Κύπρου. Πετύχαμε κυριαρχία. Νομικώς δικαιούμαστε να χρησιμοποιήσουμε έτσι τις βάσεις, όλοι όμως γνωρίζουν ότι χρειαζόμαστε τη συγκατάθεση του Κυπριακού λαού, λόγω της φύσης των βάσεων και της έκτασης του εδάφους, την οποία καταλαμβάνουν αυτές. Είναι πράγματι έργο της Βουλής των Κοινοτήτων να εξετάσει το ζήτημα αυτό, και να υποβάλει τις πλέον ερευνητικές ερωτήσεις προς την Κυβέρνηση περί του

πως ενδέχεται να εξελιχθούν τα πράγματα. Μέσα σε πέντε χρόνια θα διαβάσουμε τη συζήτηση αυτή προκειμένου να φθάσουμε στο προσεχές στάδιο των διαπραγματεύσεων για τη συνέχιση της ύπαρξης των βάσεων. Αυτές μας στοιχίζουν τώρα **13,5-14** εκατομμύρια λίρες και διερωτώμαι εάν λαμβάνουμε την αξία του χρήματος που καταβάλλει ο βρετανός φορολογούμενος. Είμαι βέβαιος ότι ουδέποτε θα επελέγαμε τη νήσο ως βάση. Αμφιβάλλω, εάν η βάση αυτή αξίζει τα **14** εκατομμύρια λιρών που πληρώνουμε κάθε χρόνο. Στον υφυπουργό κ. Εϊμερι, λέγω ότι τα ερωτήματα που υποβάλλονται από την πτέρυγα αυτή της Βουλής είναι μοιραίο να τεθούν υπό οποιοδήποτε ευφυές πρόσωπο, το οποίο θα σκεπτόταν τα συναφή προβλήματα.

ΧΑΡΙΣΟΝ: Πιστεύω ότι ο έντιμος τσέντλεμαν αναφέρθηκε σε **14** εκατομμύρια λίρες ετησίως.

ΚΑΛΛΑΧΑΝ: Λυπούμαι για το λάθος. Επρεπε να πω για περίοδο πέντε ετών (Ο κ.Κάλλαχαν αναφέρεται στη βρετανική αποζημίωση των **14** εκ. λιρών σε πενταετία προς την Κυπριακή Πολιτεία.) Κατά το τέλος της πρώτης πενταετίας θα πρέπει να διαπραγματευθούμε μια νέα συμφωνία.